

Monikulttuurisuuskasvatus esiopetuksessa

Esiopetuksen opettajien näkemyksiä monikulttuurisuuskasvatuksesta

Kasvatustiede
kandidaatin työ

Laatija:
Aino-Maria Koivuniemi

17.4.2024
Rauma

Kandidutkielma

Oppiaine: Kasvatustiede (varhaiskasvatus)

Tekijä: Aino-Maria Koivuniemi

Otsikko: Monikulttuurisuuskasvatus esiopetuksessa: Esiopetuksen opettajien näkemyksiä monikulttuurisuuskasvatuksesta

Ohjaaja: yliopistonlehtori Anitta Melasalmi

Sivumäärä: 37 sivua

Päivämäärä: 17.4.2024

Tutkimuksen tehtävänä oli selvittää miten varhaiskasvatuksen opettajat huomioivat monikulttuurisuuskasvatusta esiopetusikäisten lasten toiminnan suunnittelussa, toiminnassa sekä oppimisympäristössä. Lisäksi tutkimuksen tavoitteena oli selvittää monikulttuurisuuskasvatuksen huomioimista valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Tutkimuksessa perehdyttiin tarkemmin monikulttuurisuuskasvatuksen käsitteeseen sekä selvitettiin miten monikulttuurisen taustan omaavien huoltajien näkemyksiä ja mielipiteitä huomioidaan esiopetuksen toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä.

Tutkimus oli kvalitatiivinen tutkimus. Tutkimus toteutettiin haastattelemalla Satakunnassa työskenteleviä esiopetuksen opettajia. Tutkimusaineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin, teemoittelun, keinoin.

Tutkimustulokset osoittivat, että opettajat määrittelivät monikulttuurisuuskasvatuksen pitkälti samalla tavalla ja heillä oli yhtenäisiä ajatuksia sen tärkeistä osa-alueista. Monikulttuurisuuskasvatuksen huomiointi ja asema esiopetuksessa nostatti eriäviä mielipiteitä, mutta kuitenkin sen huomioimisessa toiminnassa ja suunnittelussa oli samankaltaisuuksia. Opettajat esittivät samankaltaisia menetelmiä monikulttuurisuuskasvatuksen arvioimisessa. Tutkimustulokset osoittivat, että valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa monikulttuurisuuskasvatus on mainittu, mutta opettajien mielestä liian lyhyesti.

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että monikulttuurisuuskasvatusta huomioidaan esiopetusikäisten lasten toiminnassa varsinkin, jos ryhmässä on lapsia, joiden suomi on toinen kieli (S2-lapsi). S2-lasten toiminta näyttäytyi selkeästi konkreettisempänä verrattuna koko ryhmän toimintaan. Valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa monikulttuurisuuskasvatusta kutsutaan enemminkin kulttuuriseksi osaamiseksi. Huoltajia halutaan osallistaa esiopetuksen suunnitteluun ja kehittämiseen, mutta heidän osallistumisensa on vaihtelevaa. Tähän voi vaikuttaa erilaiset syyt, kuten huoltajien aikaisemmat kokemukset esiopetuksesta toisessa maassa. Opettajien näkemykset monikulttuurisuuskasvatuksesta erosivat näkökulmaltaan tieteellisen kirjotuksen käsitteen merkityksestä. Suomessa ei ole selkeää yhtenäistä määritelmää monikulttuurisuuskasvatukselle ja se vaikuttaa paljon käsitteen ymmärtämiseen, sekä siihen miten sitä opetetaan.

Avainsanat: esiopetus, inklusio, monikulttuurisuus, monikulttuurisuuskasvatus, valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Sisällys

1	Johdanto	5
2	Monikulttuurisuus ja -kasvatus	8
2.1	Monikulttuurisuuskasvatus	8
3	Inkluusio	11
4	Esiopetus ja valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet monikulttuurisuuskasvatuksen näkökulmasta	13
4.1	Laaja-alainen osaaminen ja oppimisen alueet monikulttuurisuuskasvatuksen näkökulmasta	14
4.2	Toimintakulttuuri ja vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö monikulttuurisuuskasvatuksen näkökulmasta	15
4.3	Esiopetuksen oppimisympäristöt	16
5	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	18
6	Tutkimuksen toteutus	19
6.1	Tutkimuksen osallistajat ja aineiston keräys	20
6.2	Aineiston käsittely ja analyysi	20
6.3	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	22
7	Tulokset	24
7.1	Monikulttuurisuuskasvatus-käsite	24
7.1.1	Tärkeät osa-alueet	25
7.1.2	Monikulttuurisuuskasvatuksen arvostus esiopetuksen opetuskokonaisuudessa	25
7.2	Monikulttuurisuuskasvatuksen huomioiminen oppimisympäristössä	26
7.2.1	Toiminnan suunnittelu ja toiminta	27
7.2.2	Huoltajien osallistaminen	28
7.2.3	Monikulttuurisuuskasvatuksen arvioiminen	29
7.3	Valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet	29
8	Pohdinta	31
8.1	Monikulttuurisuuskasvatuksen käsite	31
8.2	Monikulttuurisuuskasvatuksen tärkeät osa-alueet	32
8.3	Monikulttuurisuuskasvatuksen huomioiminen oppimisympäristössä	33

8.3.1	Esiopetuksen toiminnan suunnittelu ja toteutus monikulttuurisuuskasvatus huomioiden	
	34	
8.3.2	Huoltajien osallistaminen monikulttuurisuuskasvatukseen	35
8.3.3	Monikulttuurisuuskasvatuksen arvioiminen	36
8.4	Valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet	36
8.5	Jatkotutkimus ja hyödyntämismahdollisuudet	37
Lähteet		39
Liitteet		42

1 Johdanto

Monikulttuurisuus on yhä enemmän esiin nouseva käsite suomalaisessa koulutusjärjestelmässä. Maahanmuutto Suomeen on lisääntyvää, ja vuonna 2021 Suomeen muutti yli 36 000 ihmistä (Tilastokeskus, 2022). Myös turvapaikan hakijat vaikuttavat monikulttuuriseen Suomeen heidän tuodessaan mukanaan erilaisia tapoja, uskontoja ja näkemyksiä. Lapset kohtaavat erilaisista kulttuuritaustoista tulevia ihmisiä lähiympäristöissään (Eerola-Pennanen, 2020). Esiopetuksessa olevien lasten erilaiset taustat tulisi huomioida, jotta jokaiselle lapselle tulisi kunnioitettu ja huomioitu olo päiväkodissa (Opetushallitus [OPH], 2014).

Tutkimuksen tavoitteena on perehtyä tarkemmin monikulttuurisuuskasvatuksen käsitteeseen sekä tutkia, miten monikulttuurisuuskasvatusta huomioidaan esiopetuksessa. Tutkimuksessa selvitetään myös, miten monikulttuurisen taustan omaavien huoltajien näkemyksiä ja mielipiteitä huomioidaan esiopetuksen toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä. Tutkimuksessa tutkitaan monikulttuurisuuskasvatuksen arvioimista esiopetuksessa sekä miten valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa on huomioitu monikulttuurisuuskasvatus.

Löfströmin, ym. (2004) mukaan yhä useampi opettaja kohtaa eri kulttuureihin kuuluvia lapsia ja huoltajia, joten he toteavat, että monikulttuurisuus on tullut jäädäkseen. Tämä on tärkein syy, miksi haluan tutkia monikulttuurisuuskasvatuksen tämänhetkistä asemaa esiopetuksessa. Jokaisella lapsella on oikeus tulla esiopetukseen omana itsenään ja heitä kuuluu kunnioittaa taustasta riippumatta. Monikulttuurisuuskasvatuksen avulla voidaan luoda lapsille kokemusta hyväksynnästä sekä vähentää stereotyyppien kehittymistä. Monikulttuurisuuskasvatusta tulee käyttää siitä huolimatta, vaikka ryhmässä ei olisikaan monikulttuurisen taustan omaavia lapsia. Se edistää tietämyksen kasvamista erilaisista ihmisistä ja tavoista, sekä tukee lasten tasa-arvoista ja suvaitsevaista vuorovaikuttamista kaikkien kanssa.

Lapset eivät vielä esiopetusikäisinä luokittele ja arvioi ihmisiä heidän taustansa ja tapojensa mukaan. Kognitiivisen teorian mukaan asenteet syntyvät ajattelun, tunteiden, havaitsemisen ja toimintapyrkimyksen vaikutuksesta (Ojala & Uutela, 1993). Tämän avulla pystymme luokittelemaan maailmaa eri kategorioihin. Sarkkisen (1999) mukaan ryhmien sisäiset erot ja yhtäläisyydet korostuvat luokittelun seurauksena. Hänen mukaansa luokittelu voi aiheuttaa epäluuloa ja syrjintää. Kasvattajilla on suuri vaikutus siihen, miten lapset tulevat

luokittelemaan maailmaa sekä näkemään erot ja yhtäläisyydet. He pystyvät myös vaikuttamaan epäluuloihin ja syrjintään. Yhtäläisyyksien näkemistä voidaan lisätä monikulttuurisuuskasvatuksen avulla. Myös erojen kunnioittamista ja arvostamista voidaan tukea monikulttuurisuuskasvatuksella.

Monikulttuurisuutta määritellään usealla tavalla, mutta tässä tutkimuksessa monikulttuurisuudella tarkoitetaan monien eri kulttuureiden välisiä suhteita ja niiden jatkuvaa vuorovaikutusta. Monikulttuurisuus on siis monien tai muutaman eri kulttuurin edustajan vuorovaikutusta keskenään. Monikulttuurisuuteen liittyy monia erilaisia osa-alueita, kuten eri kieliin ja kulttuureihin liittyvät kysymykset, maahanmuuttajat ja heihin liittyvät kysymykset, uskonnot ja maailmankatsomukset, sukupuolisidonnaisuus, seksuaalinen suuntautuminen, sosiaaliluokka, syrjäytyminen ja vammaisuus (Paavola & Talib, 2010). Tässä tutkimuksessa monikulttuurisuus nähdään painottuneena eri kulttuureihin ja kieliin liittyviin kysymyksiin sekä uskontoihin ja maailmankatsomuksiin liittyviin kysymyksiin. Tämän rajauksen vuoksi tutkimuksen ulkopuolelle jätetään maahanmuuttajat ja heihin liittyvät kysymykset, sukupuolisidonnaisuus, seksuaalinen suuntautuminen, sosiaaliluokka, syrjäytyminen ja vammaisuus.

Monikulttuurisuuskasvatuksessa opitaan tietoa, asenteita ja taitoja, joiden avulla ymmärretään miten toimia ja kunnioittaa eri kulttuureita sekä muita erilaisuuksia, kuten erilaiset etniset taustat ja uskonnot (Abdullah, 2009). Halmen ja Vatajan (2011) mukaan sen päätavoitteena on tukea lapsen itseymmärryksen oppimista, sekä mahdollistaa heille kulttuuriset, etniset ja kielelliset kokemukset. Kasvatuksessa huomioidaan rasismien, syrjinnän, ennakkoluulojen sekä stereotyyppien poistaminen. Myös yhdenvertaisuutta ja suvaitsevaisuutta huomioidaan arkisissa toiminnoissa. (Halme & Vataja, 2011).

Monikulttuurisuuskasvatukseen liittyy eri termejä, mutta tutkimuksessa painotan monikulttuurista kasvatusta, kulttuurista osaamista sekä interkulttuurista kasvatusta. Näistä käytän yhteistä termiä monikulttuurisuuskasvatus. Lapsia, joiden uskonnollinen, kulttuurinen, kielellinen ja/tai maailmankatsomuksellinen tausta eroaa ryhmän muista lapsista, kutsutaan tässä tutkimuksessa nimityksellä monikulttuurisen taustan omaava lapsi. Myös sama käsitteen tarkennus liittyy monikulttuurisen taustan omaaviin huoltajiin.

Monikulttuurisuuskasvatuksen huomioimista esiopetuksessa on tutkittu aikaisemmin vuonna 2007 Paavolan tutkimuksessa Monikulttuurisuuskasvatus päiväkodin monikulttuurisessa esiopetuksessa. Tästä tutkimuksesta on kulunut 17 vuotta ja Suomi on entisestään

monikulttuuristunut. Tutkimus toteutettiin Helsingissä, joka on ollut selkeästi monikulttuurisempi siihen aikaan verrattuna muuhun Suomeen. Myös tutkimuksessa tutkittu esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet vuodelta 1996 ovat päivittyneet ja monikulttuurisuutta huomioidaan enemmän nykyisessä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (OPH, 2014).

2 Monikulttuurisuus ja -kasvatus

Monikulttuurisuudessa erilaiset kulttuurit ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja tärkeää on kunnioittaa toisia ihmisiä erilaisista piirteistä riippumatta. Kunnioituksen perustana on vastavuoroisuus ja toisten kuunteleminen (Eerola-Pennanen, 2020). Matinheikki-Kokon (1999) mukaan monikulttuuriopettamisen edellytyksenä on, että yhteiskunnassa ja kouluissa on yhtenäinen monikulttuurisuuden filosofia, johon opetus perustuu. Monikulttuurisuuden filosofialla tarkoitetaan kulttuuriin kiinnittyvien uskomusten, arvojen ja toiminnan perusteiden pohdintaa suomalaisen yhteiskunnan ja koulujen viitekehyksessä. (Matinheikki-Kokko, 1999).

Monikulttuurinen kasvatus ja opetus ovat sidoksissa koulutuksen päämääriin ja käytänteisiin. Matinheikki-Kokon (1999) mukaan nämä käytänteet ja päämäärät kohtaavat eri ryhmiä erilaisissa kulttuurisissa tarpeissa yhteiskunnassa, johon kuuluu erilaisia kulttuurisia traditioita. Interkulttuurinen opetus puolestaan on sitoutunut kasvatustavoitteisiin ja käytänteisiin, joissa erilaisista kulttuuriryhmistä, sekä enemmistöstä että vähemmistöstä tulevat ihmiset oppivat vuorovaikutuksen kautta toisiltaan ja näin vaikuttavat toisiinsa. Kulttuurien välisen kasvatuksen tavoitteena on edistää vuorovaikutuksessa keskinäistä kunnioitusta, suvaitsevaisuutta ja yhteistyötä ihmisoikeuksien etiikan pohjalta. (Matinheikki-Kokko, 1999). Myös kulttuurista moniarvoisuutta ja sosiaalista tasa-arvoa pyritään edistämään monikulttuurisuuskasvatuksessa (Löfström, ym., 2004).

2.1 Monikulttuurisuuskasvatus

Monikulttuurisuuskasvatuksesta voidaan käyttää myös käsitettä monikulttuurinen opetus. Monikulttuurisen opetuksen lähtökohtana on täsmällisen palautteen antaminen toiminnasta, uusien asioiden oppiminen sekä jokaisen lapsen hyväksyminen ainutkertaisena itsenään (Koppinen, 1999). Nieto (2010) on antanut monikulttuuriselle kasvatukselle neljä tasoa: suvaitsevaisuus, hyväksyminen, kunnioittaminen, yhteenkuuluvuus, yhdenvertaisuus ja kriittisyys (ks. taulukko 1). Näitä neljää tasoa voidaan pitää monikulttuurisen kasvatuksen keskiössä olevia taitoja, oppeja ja opetusympäristöä.

Taulukko 1. Monikulttuurisen kasvatuksen neljä tasoa mukaillen Nieto (2010)

Monikulttuurisen kasvatuksen tasot	Käsitteet
Ylin taso	Yhteenkuuluvuus, yhdenvertaisuus ja kriittisyys
Välitaso	Kunnioittaminen
Välitaso	Hyväksyminen
Alin taso	Suvaitsevaisuus

Matinheikki-Kokon (1999) mukaan monikulttuurisuuskasvatus tarjoaa kymmenen erilaista näkökulmaa (ks. taulukko 2). Näkökulmista nousevia käsitteitä ovat esimerkiksi etninen tasa-arvo, kulttuurinen moniarvoisuus, kulttuurin vaikutuksen arvioiminen opetuksessa, tiedollisen ja taidollisen kompetenssin edistäminen, ihmisoikeudet sekä erilaisten kulttuurien kunnioitus. Monikulttuurisuuskasvatusta arvioidessa voidaan pitää mielessä kymmenen näkökulmaa, ja niiden avulla voidaan arvioida tapahtuuko monikulttuurisuuskasvatusta sen mukaisesti.

Taulukko 2. Monikulttuurisuuskasvatuksen 10 näkökulmaa Matinheikki-Kokkoa (1999) mukaellen

Monikulttuurisuuskasvatuksen näkökulmia
1. Etninen tasa-arvo ja kulttuurinen moniarvoisuus opetuksen perustana
2. Yhteistoiminnallinen opetuksen suunnittelu, toteutus ja arviointi, jolloin opitaan laaja-alaisemmin arvioimaan toisesta kulttuurista tulevien oppilaiden valmiuksia ja edellytyksiä suhteessa kotoutumis- ja opetusohjelmiin.
3. Arvioidaan kulttuurin vaikutusta opetuksen sisällöissä ja menetelmissä, mikä auttaa myös valtaväestöä tutustumaan paremmin sekä omaan kulttuuriin että maahanmuuttajien edustamiin kulttuureihin
4. Moniarvoisuuden opetus- ja oppimisympäristöjen suunnittelussa ja johtamisessa, mikä toteutuessaan edistää hyviä etnisiä suhteita yhteiskunnassa
5. Oppilaiden tiedollisen, asenteellisen ja taidollisen kompetenssin edistäminen monikulttuurisessa opetusryhmissä
6. Ymmärretään kulttuurin merkitystä ihmisen tiedon rakentumisessa
7. Edistetään ihmisoikeuksien toteutumista yhteiskunnassa
8. Kunnioitetaan kulttuurista erilaisuutta
9. Arvioidaan kriittisesti valtasuhteita sekä vastustetaan niiden ilmenemistä arvoisuutena, syrjintänä ja rasismina.
10. Haastetaan elinikäiseen oppimiseen

Riisin (2023) mukaan monikulttuurisuuskasvatuksen termin tilalla käytetään koulutuksen kentällä termiä interkulttuurisuus. Interkulttuurisuuden käsitettä käytetään yhä enemmän kuvaamaan tilanteita, joissa eri kulttuuritaustaiset ihmiset vuorovaikuttavat, haastavat toisiaan ja tekevät yhteistyötä. (Riis, 2023). Interkulttuurisuus eroaa monikulttuurisuudesta keskittymällä kulttuureiden yhdistämiseen.

3 Inkluisio

Inklusion käsitteellä ei ole vain yhtä oikeaa määritelmää (Ainscow, ym., 2006). Viitalan (2019) mukaan inkluisio on ajatussuunta, jonka tarkoituksena on varmistaa kaikille ihmisille yhtäläiset oikeudet ja tasa-arvo ihmisten välille. Yhteiskunnan pyrkimys tasa-arvoon on inklusion perusta (Lakkala, ym., 2020). Gidlundin (2018) mukaan inklusiiviseen kasvatukseen kuuluu moninaisuuden arvostus ja sen positiivinen korostaminen kaikille lapsille. Toiminta tapahtuu kaikille yhteisissä ryhmissä, joihin kaikilla lapsilla on oikeus osallistua ja siellä on mahdollista oppia sekä rakentaa sosiaalisia suhteita. Kaikilla lapsilla on oikeus osallistua yhdessä varhaiskasvatukseen, ja sen osana olevaan esiopetukseen tuen tarpeista, vammaisuudesta tai kulttuurisesta tausta riippumatta (OPH, 2022). Esiopetuksen suunnittelussa ja kehittämisessä tulee huomioida inklusion periaatteet. Kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhainen havaitseminen, tuen antaminen sekä vaikeuksia ehkäiseminen ovat edellytyksiä lapsen oppimiselle (OPH, 2014; Gidlund, 2018).

Inklusioon liittyvässä tieteellisessä kirjoituksessa toistuu toisiinsa yhteydessä olevia käsitteitä sekä arvoperustoja. Sen taustalla olevia arvoja ovat esimerkiksi kaikkien ihmisten tasa-arvo, yhtäläiset oikeudet ja yhdenvertaisuus (Ainscow, ym., 2006). Inklusion tavoitteena on mahdollistaa mahdollisimman paljon kaikkien osapuolten osallisuus ja mahdollisimman vähäinen ulkopuolelle jääminen (Wall, 2003). Oleellista on myös moninaisuuden myönteinen huomiointi sekä mahdollisuus luoda sosiaalisia suhteita (Gidlund, 2018). Inklusiivisessa kasvatuksessa tavoitteena on vähentää sosiaalisesta, eettisestä, uskonnollisesta, sukupuolesta, lapsen tai perheen taidoista johtuvaa syrjintää (Paavola, 2017).

Rossi (2010) kuvaa erilaisuutta ihmisten erotteluna, jonkin luokittelun perusteella. Ryhmien välille muodostuu eroja, kun luodaan käsityksiä siitä keitä ”toiset” ovat ja keitä ”me” olemme. Eron muodostuminen vaatii riittävän yhtenäisen ryhmän, joka on toiseen nähden tarpeeksi erilainen. Erojen muodostuminen edellyttää myös kummankin ryhmän pelkistämistä ja erojen korostamista. (Rossi, 2010).

Juutisen, ym. (2021) mukaan lapset hakeutuvat usein sellaisten lasten pariin, joissa he tunnistavat jonkinlaista samanlaisuutta. Kulttuuriin, kieleen, ulkonäköön ja osaamiseen liittyvät erilaisuudet voivat altistaa lapsen ulkopuolisuuden kokemuksille. Kuitenkin nämä kokemukset ulkopuolisuudesta ovat yhteydessä siihen, millaisia lapsiryhmän tavat ja käytännöt ovat. Parhaimmillaan lasten kasvu- ja toimintaympäristö auttaa heitä oppimaan,

tuntemaan ja kohtaamaan erilaisuutta. Kuitenkin ympäristö voi myös vahvistaa lasten välisiä eroja ja lisätä eriarvoisuutta. Kasvattajien tehtävänä on auttaa lapsia oppimaan tunnistamaan erilaisuuteen liittyviä käsityksiä, asenteita, arvoja sekä mahdollisia ennakkoluuloja.

Päiväkotiin on tärkeää rakentaa erilaisuutta arvostava ilmapiiri ja kulttuuri. (Juutinen, ym. 2021).

Inklusiivisessa opetuksessa tulee huomioida erot lasten välillä osana ihmisen kehittymistä (Daniels, yms., 2012). Watkinsin (2012) mukaan lasten moninaisuutta tulee kunnioittaa ja arvostaa tasa-arvoisesti. Se kuuluu nähdä voimavarana, joka edistää oppimismahdollisuuksia ja antaa lisäarvoa päiväkodeille, paikallisyhteisölle sekä yhteiskunnalle. Hänen mukaansa myös kaikkien lasten näkemyksiä tulee kuunnella ja arvostaa. Luokittelu ja leimaaminen vaikuttavat haitallisesti oppimismahdollisuuksiin (Watkins, 2012). Jokainen oppija oppii omalla tavallansa, jota voidaan hyödyntää heidän omassa ja muiden oppijoiden oppimisessa. Kaikki oppijat ovat tasa-arvoisia ja heitä kuuluu kohdella tasapuolisesti ja ihmisoikeuksia kunnioittaen. (Watkins, 2012).

4 Esiopetus ja valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet monikulttuurisuuskasvatuksen näkökulmasta

Tässä osiossa avaan ensin esiopetuksen määritelmää. Toisena avaan valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita monikulttuurisuuskasvatuksen näkökulmasta. Lopuksi avaan esiopetuksen oppimisympäristön käsitettä.

Esiopetus on osa lapsen kasvua ja olennainen osa johdonmukaista oppimista sekä elinikäistä oppimista (OPH, 2014). Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (OPH, 2014) mukaan Suomessa esiopetusta järjestetään kaikille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna. Kunnilla on vastuu huolehtia esiopetuksen järjestämisestä joko päiväkodeissa tai kouluissa. Järjestämistä ohjaa Suomen perustuslaki, perusopetuslaki ja -asetukset sekä niiden nojalla annetut valtioneuvoston asetukset, oppilas- ja opiskelijahuoltolaki ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Esiopetuksessa tulee myös huomioida kansainväliset sopimukset ja lainsäädännöt, joihin Suomi on sitoutunut. Näitä ovat esimerkiksi yhdenvertaisuuslaki (2014), tasa-arvolaki (1987), Euroopan ihmisoikeussopimus (1950) ja Yhdistyneiden kansakuntien lapsien oikeuksien sopimus (1989). Esiopetus perustuu niin esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin kuin kunnallisesti määriteltyihin paikallisiin esiopetussuunnitelmiin. (OPH, 2014)

Kasvamisen, kehittymisen ja oppimisen edellytysten edistäminen on keskeisessä asemassa esiopetuksessa. Esiopetuksen tehtävänä on sivistää ja edistää tasa-arvoisuutta sekä opetuksen tulee turvata yhdenvertaisuutta (OPH, 2014). Esiopetus on tasa-arvoista katsomatta kenenkään sukupuoleen, ikään, alkuperään, kieleen, uskontoon, vakaumukseen, mielipiteeseen, terveydentilaan, vammaisuuteen ja muuhun henkilökohtaiseen syyhyn (OPH, 2014). Esiopetuksen perustana on käsitys lapsuuden itseisarvoinen merkitys (OPH, 2014). Siellä tuodaan esille ja arvostetaan sitä, että jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas sellaisena kuin hän on.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (OPH, 2014) mukaan huoltajilla on oikeus saada tietoa lapsensa esiopetuspäivästä, esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta. Heillä on myös oikeus kertoa mielipiteitä ja antaa tietoa, jota kuullaan sekä hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä. Jotta voidaan turvata lasten hyvinvointi, esiopetuksen henkilöstö ja huoltajat tekevät yhteistyötä. Esiopetuksen henkilöstön on oltava avoin ja kunnioittava erilaisia perheitä

kohtaan. Myös kotien erilaisia katsomuksia, uskontoja, perinteitä ja kasvatusnäkömymiä on arvostettava ja kunnioitettava. (OPH, 2014)

4.1 Laaja-alainen osaaminen ja oppimisen alueet monikulttuurisuuskasvatuksen näkökulmasta

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (OPH, 2014) nostetaan monikulttuurisuuskasvatukseen liittyvää näkökulmaa laaja-alaisessa osaamisessa sekä oppimisen alueissa. Nämä alueet on eritelty kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun, kieleen sekä minä ja meidän yhteisömmen taulukossa 3.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (OPH, 2014) mukaan lapsia kannustetaan kysymään ja heille annetaan mahdollisuuksia pohtia ja ihmetellä. Tiedon lähteenä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään (OPH, 2014).

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (OPH, 2014) katsomuskasvatus liitetään uskonnollisesti tai katsomuksellisesti merkittäviin arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin. Katsomuskasvatuksen tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan omaa sekä toisten lasten ja perheiden erilaisia perinteitä ja niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä (OPH, 2014).

Eri kieliin tutustuminen (ks. taulukko 3) tukee lasten kielellisiä valmiuksia sekä se tukee lasten kieli- ja kulttuuri-identiteetin kasvua (OPH, 2014). Erityisesti tutustutaan lapsiryhmän ja lähiympäristön puhuttuihin kieliin. Tavoitteena on tukea kaksi- tai monikielisten kielitaitoa, kuten saame, romani sekä viittomakieli (OPH, 2014).

Taulukko 3 Laaja-alainen osaaminen ja oppimisen alueet monikulttuurisuuskasvatuksen näkökulmasta (OPH, 2014)

Laaja-alainen osaaminen ja oppimisen alueet	Monikulttuurisuuskasvatuksen näkökulma
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	<ul style="list-style-type: none"> - Vuorovaikutustaidot - Kuuntelutaito - Eri näkemysten tunnistaminen ja ymmärtäminen - Ilmaisutaito - Arvostava kohtelu - Ystävällinen käytös ja hyvät tavat - Kunnioitus ja arvostaminen
Kieli	<ul style="list-style-type: none"> - eri kieliiin tutustuminen - kieli- ja kulttuuri-identiteetin kehitys - kaksi- ja monikielisten kielitaito - monikielinen ympäristö - toiminnallinen ja leikinomainen toiminta
Minä ja meidän yhteisömme	<ul style="list-style-type: none"> - vuorovaikutustaidot ja kulttuurinen osaaminen - tutustutaan lapsiryhmän ja lähiyhteisön edustettuihin katsomuksiin, uskontoihin ja uskottomuuteen - kannustetaan kysymään - lapsia kiinnostavat kulttuurit ja kulttuuriperinnöt - Ymmärtäminen ja kunnioittaminen

4.2 Toimintakulttuuri ja vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö monikulttuurisuuskasvatuksen näkökulmasta

Taulukossa 4 avaan toimintakulttuurin ja vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä monikulttuurisuuskasvatuksen näkökulmasta. Toimintakulttuurin toiminta, harjoiteltavat taidot sekä arvopojat (ks. taulukko 4) luovat pohjaa monimuotoisessa yhteiskunnassa

toimimiselle. Huoltajilta on mahdollisuus saada tärkeää tietämystä kieli- ja kulttuuritietoisuudesta, jota voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa.

Taulukko 4 Toimintakulttuuri ja vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö monikulttuurisuuskasvatuksen näkökulmasta (OPH, 2014)

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet	Monikulttuurisuuskasvatuksen näkökulma
Toimintakulttuuri	<ul style="list-style-type: none"> - toiminnassa esillä lapsiryhmän kielet, kulttuurit, uskonnot, katsomukset - lasten rohkaiseminen vuorovaikutukseen, toimimaan osana vertaisryhmää - muiden huomioiminen - yksilöllisyyden kunnioittaminen
Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö	<ul style="list-style-type: none"> - keskustelua kulttuurisesta ja kielellisestä taustasta - kunnioitetaan ja huomioidaan näkemyksiä arvoista ja tavoista - tietämystä kieli- ja kulttuuritietoisuudesta

4.3 Esiopetuksen oppimisympäristöt

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (OPH, 2014) oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa käytettäviä tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Siinä ulko- ja sisätilat, lähiluonto ja rakennettu ympäristö kuuluvat oppimisympäristöihin. Myös yhteistyötahoja, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimi, hyödynnetään oppimisympäristöissä. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan tavoitteena on, että lapsille muodostuu kokonaisvaltainen oppimaisema sekä kannustetaan aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen oppimisympäristöjen avulla. (OPH, 2014)

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (OPH, 2014) mukaan lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja hyödynnetään oppimisympäristöissä ja ne mahdollistavat leikin, kiireettömän ilmapiirin, luovat ratkaisut ja asioiden monipuolisen tarkastelun. Ne muodostuvat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Vuorovaikutusta ja

yhteisöllistä tiedon rakentumista edistetään kehittämällä oppimisympäristöjä. Lasten aktiivisuutta, tervettä itsetuntoa, sosiaalisten taitojen kehittymistä, oppimaan oppimisen taitoja ja tasa-arvoa tuetaan monipuolisten oppimisympäristöjen avulla. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Heidän ajatuksiaan, käsityksiään ja mielipiteitään pidetään tärkeinä. Lasten ideat ja tuotokset tuodaan esille oppimisympäristössä. Niiden esille tuominen tukee lasten osallisuutta, sekä antaa heille onnistumisen kokemuksia ja vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa. (OPH, 2014).

Esiopetuksessa on tarjottava turvallinen oppimisympäristö (OPH, 2014). Turvallisuuden perustana on kaikkien keskinäinen kunnioitus sekä huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja toimintaan soveltuvat oppimisympäristöt (OPH, 2014).

Avoimessa oppimisympäristössä pyritään samaan aikaan optimaaliseen joustavuuteen ajan, paikan, menetelmien, toteutustapojen ja opiskelun suhteen (Manninen & Pesonen, 1997). Karonen ja Lauriala (1986) mukaan avoimen oppimisympäristön tuntomerkkejä on 10 (kts. taulukko 5). Tuntomerkeissä esille nousi esimerkiksi turvallisuus, välineistö, materiaalit, joustavuus, yhteistoiminnallisuus, vuorovaikutus ja lepo hetket.

Taulukko 5. Karosen ja Laurialan (1986) avoimen oppimisympäristön tuntomerkkejä

Avoimen oppimisympäristön tuntomerkkejä

---

1. Turvallinen ja viihtyisä.

---

2. Tilaa yhteistyölle ja yksilölliselle työskentelylle sekä luovalle toiminnalla.

---

3. Riittävä välineistö tiedonhauille, -valikoinnille, -prosessoinnille ja -tuottamiselle.

---

4. Runsaasti erilaisia materiaaleja, tutkimuskohteita ja tarpeellista säilytystilaa.

---

5. Mahdollistaa joustavat toimintatavat.

---

6. Mahdollistaa yhteistoiminnallisuuden.

---

7. Mahdollistaa lasten töiden ja oppimista tukevien materiaalien esillepanon.

---

8. Mahdollistaa vuorovaikutuksen ympäröivään kulttuuriin yli kaikkien rajojen.

---

9. Tilaa lapsien kirjoille ja muille kunkin oppimiseen liittyville materiaaleille ja välineille.

---

10. Tarjoaa mahdollisuuden myös lepo hetkiin ja virkistäytymiseen.

---

5 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tehtävänä on selvittää miten varhaiskasvatuksen opettajat huomioivat monikulttuurisuuskasvatusta esiopetusikäisten lasten toiminnan suunnittelussa, toiminnassa sekä oppimisympäristössä. Lisäksi tutkimuksen tavoitteena on selvittää monikulttuurisuuskasvatuksen huomioimista valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Tutkimuksessa perehdytään tarkemmin monikulttuurisuuskasvatuksen käsitteeseen sekä selvitetään, miten monikulttuurisen taustan omaavien huoltajien näkemyksiä ja mielipiteitä huomioidaan esiopetuksen toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä.

1. Miten esiopetuksessa toimivat opettajat ymmärtävät monikulttuurisuuskasvatuksen käsitteen?
  - 1.1. Mitkä osa-alueet monikulttuurisuuskasvatuksessa koetaan tärkeäksi?
2. Miten monikulttuurisuuskasvatus näkyy esiopetuksen oppimisympäristössä?
  - 2.1. Millä tavoin monikulttuurisuuskasvatusta ja ryhmän lasten moninaista taustaa huomioidaan toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa?
  - 2.2. Miten opettajat osallistavat monikulttuurisen taustan omaavia huoltajia pedagogisen toiminnan kehittämiseksi ja lapsen kasvun tukemiseksi?
3. Miten esiopetuksessa toimivat opettajat arvioivat monikulttuurisuuskasvatusta?
  - 3.1. Miten esiopetuksessa toimivien opettajien mielestä valtakunnallisessa esiopetussuunnitelmassa painotetaan monikulttuurisuuskasvatuksen huomiointia ja arviointia?

6 Tutkimuksen toteutus

Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen tapaustutkimus. Hirsjärvi, Remes ja Sarajärvi (2009) kuvaavat kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena olevan kokonaisvaltainen ongelman tutkiminen sekä tosiasioiden löytäminen. Laadullisessa tutkimuksessa tulokset ovat aikaan ja paikkaan rajoittuvia, sillä tutkija ja se mitä tiedetään ovat kiinnittyneet toisiinsa. Tutkimuksessa tarkastellaan teorian, empirian ja käytännön yhteyttä (Juuti & Puusa, 2020). Sen tärkein ominaispiirre on perustuminen ihmisten subjektiivisiin kokemuksiin sekä näkemysten tarkasteluun. Tutkimuksessa selvitin, millaisin keinoin monikulttuurisuuskasvatusta ilmeni esiopetusikäisten ryhmissä sekä miten monikulttuurisuuskasvatus näkyi lasten oppimisympäristössä. Lisäksi tutkimuksen tavoitteena oli selvittää monikulttuurisuuskasvatuksen huomiointia valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Tutkimuksessa perehdyin monikulttuurisuuskasvatuksen käsitteeseen sekä selvitettiin miten monikulttuurisen taustan omaavien huoltajien näkemyksiä ja mielipiteitä huomioitiin esiopetuksen toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä.

Aloitin tutkimuksen valitsemalla tutkittavan aiheen. Monikulttuurisuus on jatkuvasti tärkeämmäksi tuleva aihe maahanmuuton sekä pakolaisuuden takia ja se on tärkeää huomioida varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Lapsille on tärkeää opettaa tasa-arvoista sekä stereotyyppioita vähentävää kulttuurista osaamista. Seuraavana vaiheena oli tutkimuskysymysten asettaminen sekä aiheen rajaaminen. Monikulttuurisuus kattaa laajasti erilaisia asioita, kuten uskonnon, kulttuurin, kielen ja tavat. Tutkimustani varten rajasin aiheen eri kulttuureihin ja kieliin liittyviin kysymyksiin sekä uskontoihin ja maailmankatsomuksiin liittyviin kysymyksiin. Aiheen rajauksen jälkeen valitsin alueen Suomesta, jossa haastattelen esiopetuksen opettajia. Päädyin harkinnanvaraisen näytteen avulla Satakunnan alueeseen. Harkinnanvaraisessa näytteessä vahva teoreettinen pohja ohjaa aineiston hankintaa (Eskola & Suoranta, 2015). Tutkimuksessani päädyin Satakunnan alueeseen, koska siellä on ja tulee olemaan monikulttuurisuus vahvasti läsnä.

Tutkimus toteutettiin strukturoituna haastatteluna. Strukturoidussa haastattelussa kysymysten ja väitteiden muoto sekä esittämisjärjestys on täysin määrätty (Hirsjärvi & Hurme, 2000). Haastateltavilta pyydettiin kirjallisesti tutkimus suostumus osallistua tutkimukseen sekä heille annettiin tutkimuksen tietosuojaseloste. Samalla kun etsin haastateltavia, suunnittelin haastattelukysymykset (ks. liite 1). Teoreettisen taustan avulla tarkennetaan ilmiön

moniulotteisuutta ja sen käsitteitä, joten tämä vaikutti kysymysten muodostamiseen (Vehkalahti, 2019).

6.1 Tutkimuksen osallistujat ja aineiston keräys

Harkinnanvaraisen otannan avulla tutkimukseen lopulta osallistui neljä esiopetuksen opettajaa Satakunnan alueelta. Lähetin haastattelukutsun kymmenelle esiopetuksen päiväkodinjohtajalle, ja neljältä sain vastauksen. Vaikka tutkimuksen aiheena on monikulttuurisuus, niin kutsuissa selvennettiin, että ryhmissä ei tarvitse olla monikulttuurisen taustan omaavia lapsia.

Toteutin tutkimuksen aineiston keruun haastattelemalla Satakunnan alueella toimivia esiopetuksen opettajia helmikuussa 2024. Haastattelun menetelmänä oli strukturoitu haastattelu. Haastattelut toteutettiin esiopetusyksiköissä paikan päällä. Opettajat olivat saaneet kysymykset etukäteen tutustuttavaksi. Haastattelu nauhoitettiin sanelunauhoittimella ja kirjoitin muistiinpanoja haastattelun aikana. Haastattelut kestivät keskimäärin 15–20 minuuttia. Haastattelussa oli paikalla pelkästään haastateltava ja haastattelija, eli tutkimuksen toteuttaja.

6.2 Aineiston käsittely ja analyysi

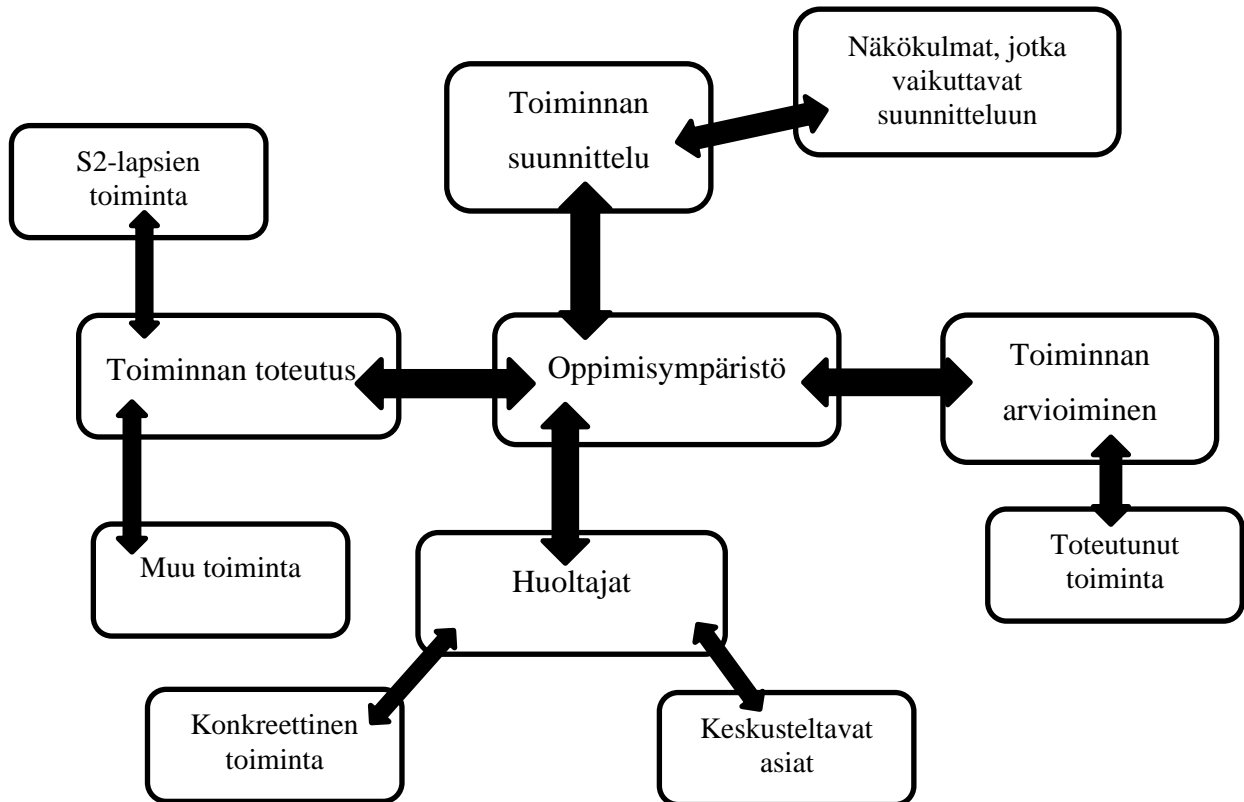
Tuomi ja Sarajärven (2008) mukaan sisällönanalyysin tarkoituksena on muodostaa väljä teoreettinen kehys kirjallisen, kuullun tai nähdyn tiedon perusteella. Sen tavoitteena on saada tutkittavasta ilmiöstä tiivistetyssä ja yleisessä muodossa oleva kuvaus. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tavoitteena on luoda tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus. Aineisto tutkimukseen valitaan tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimusongelman perusteella. (Tuomi & Sarajärvi, 2008, 108).

Haastattelun jälkeen litteroin haastattelun Excel-tiedostoon eli kirjoitin haastattelun sana sanalta auki. Kun aineisto oli saatu litteroitua, poistin nauhoituslaitteesta ja tietokoneelta haastattelun äänitiedoston sekä tuhosin haastattelun aikana tekemäni muistiinpanot. Litteroinnin aikana anonymioin aineiston, eli poistin mahdolliset tunnisteet kuten opettajien nimet, esiopetusryhmään viittaavat tunnisteet, esimerkiksi kuinka monta S2-lastaa ryhmässä on, sekä muut mahdolliset tunnisteet. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston anonymisoinnissa keskeisiä tapoja ovat henkilönimien ja muiden erisnimien poistaminen tai muuttaminen, arkaluonteisen tiedon harkinnanvarainen poistaminen tai muuttaminen sekä

taustatietojen luokittelu kategorioihin (Kuula, 2011). Yksi peruseriaatteista on, että suorat tunnisteet poistetaan heti kun on varmistettu aineiston tekninen toimivuus (Kuula, 2011). Erisnimiä muuttaessa täytyy muistaa johdannaisuus sekä samojen peitenimien käyttö jo aineisto vaiheessa kuin julkaisussa (Kuula, 2011). Tutkimuksessani käytin tunnisteita Ope1, Ope2, Ope3 ja Ope4. Haastateltavien suostumuslomakkeet sekä tietosuojalomakkeet säilytetään tutkimuksen toteuttajalla.

Litteroinnin jälkeen aineistolle tehdään aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Luin aineiston läpi useampaan kertaan, jotta sain siitä syvän käsityksen. Aloitin aineiston pelkistämällä eli redusoimalla litteroinnin (Tuomi & Sarajärvi, 2008). Pelkistyksessä lyhensin vastauksia, ja nosti tutkimukselle tärkeimpiä esille tulleita käsitteitä ja ajatuksia. Aineistosta alleviivasin käsitteitä ja ajatuksia sekä listasin ne erilliselle paperille. Pelkistettyä aineistoa induktoitiin, eli aineistoa käytiin läpi yksittäisestä yleiseen (Tuomi & Sarajärvi, 2008). Tätä hyödynnettiin käsitteiden teemoittelussa aihepiirin mukaan. Teemoittelussa aineisto ensin klusteroidaan eli ryhmitellään erilaisten aihepiirien mukaan (Tuomi & Sarajärvi, 2008; Eskola, 2018). Tuomen ja Sarajärven (2008) mukaan alustavan ryhmittelyn jälkeen aletaan etsimään aiheita eli teemoja. Heidän mukaansa ideana on etsiä aineistosta tiettyjä teemoja kuvaavia näkemyksiä eli aineisto käsitteellistetään eli abstrahoidaan. Aiheista etsitään myös samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia (Tuomi & Sarajärvi, 2008).

Erilaisia teemoja olivat monikulttuurisuuskasvatuksen tärkeät osa-alueet, toiminnan suunnittelu ja sen arvioiminen, monikulttuurisuuskasvatuksen käsite, huoltajat, valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteet sekä oppimisympäristö. Teemojen avulla sain vastaukset tutkimuskysymyksiini. Kuviossa 1 havainnollistaa tutkimusaineiston keskeisimmät teemat, jotka ovat myös linkittyneet toisiinsa. Esimerkiksi toiminnan arviointi tuottaa tietoa, jonka pohjalta opettaja osaa muokata oppimisympäristöä ja puolestaan oppimisympäristö on yhteydessä toiminnan toteutukseen.

Kuvio 1 Esimerkki aineiston teemoittelusta

6.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Eskolan ja Suorannan (2015) mukaan laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on tutkijan avoin subjektiviteetti ja sen myöntäminen, että tutkija on tutkimuksessaan keskeinen tutkimusväline. Tutkimusta tehdessä tulee siis huomioida, että tutkijan omat tulkinnat vaikuttavat tutkimukseen. Viitatta aikaisempiin tutkimuksiin täytyy tehdä selväksi mitkä kohdat ovat muiden tutkijoiden näkemyksiä ja tuloksia. Sen avulla vältytään tekijyyden loukkaamiselta (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023).

Haastattelukysymysten asettamisessa pitää huomioida, että saatavat vastaukset ovat luotettavia (Mäkinen, 2006). Kysymykset eivät saa olla siis johdattelevia tai siinä ei osaa olla montaa asiaa, joka voi johtaa asioiden ristiriitaan. Saman asian kysyminen eri muodossa auttaa varmistamaan, että ilmiö pysyy samanlaisena (Eskola & Suoranta, 2015).

Haastattelukysymykseni löytyvät liitteenä 1.

Jotta luotettavuus säilyisi ja eettisiltä haasteilta vältyttyisiin, niin kerroin ennen haastatteluja uudelleen tutkimuksen vaiheet ja tutkimuksen tarkoituksen. Jotta voidaan luoda luottamus tutkijan ja tutkittavien välille on tutkittaville tutkimuksen eri vaiheista (Mäkinen, 2006).

Pyysin myös lupaa haastattelun nauhoitukseen sekä varmistin, että haastateltavat ovat lukeneet tietosuojaselosteen ja allekirjoittaneet suostumuslomakkeen. Kerroin myös, että he voivat perua osallistumisensa tutkimukseen. Mäkisen (2006) mukaan haastateltavalla on oikeus keskeyttää haastattelu tai perua se, vaikka on jo antanut suostumuksen tutkimukseen osallistumiselle. Näiden avulla halusin varmistaa, että haastateltavilla oli selkeä kuva tutkimuksestani ja he tiesivät oikeuksistaan tutkimukseen liittyen.

Tutkimuksessa on tärkeää, että sen vaiheet ja aineiston analyysi on avattu mahdollisimman tarkasti (Eskola & Suoranta, 2015). Tämä auttaa tutkimuksen toistettavuudessa. Tutkimukseni on periaatteessa mahdollista toistaa, koska liitteissä 1 löytyy haastattelukysymykset. Teemoittelun kriteerit on myös avattu aineiston käsittely ja analyysi -alaluvussa. Kuitenkin tutkittavien vastaukset ovat riippuvaisia sen hetkisistä mielipiteistään. Myös minun omat tulkintani vaikuttavat tutkimusaineistoon. Kaikkien näiden asioiden vuoksi tutkimusta ei voi toteuttaa täysin samanlaisesti.

7 Tulokset

Tässä kappaleessa esittelen tutkimuksen tulokset tutkimuskysymyksittäin. Ensimmäisenä avaam tulokset, jotka liittyvät opettajien ymmärrykseen monikulttuurisuus käsitteestä. Samalla avaam opettajien ajatuksia monikulttuurisuus kasvatuksen tärkeydestä ja merkityksestä esiopetuksessa. Seuraavaksi avaam opettajien näkemyksiä monikulttuurisuus kasvatuksen huomioimisesta oppimisympäristöissä keskittyen toiminnan suunnitteluun ja toimintaan. Kolmantena avaam tulokset, joissa käy ilmi opettajien tavat ja näkemykset monikulttuurisuus kasvatuksen arvioimisesta. Lopuksi käyn läpi tulokset, jotka liittyvät opettajien ymmärrykseen monikulttuurisuus kasvatuksen osasta valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa.

Aineiston analyysivaiheessa tehty teemoittelu vaikuttaa siihen missä järjestyksessä käyn läpi tulokset. Monikulttuurisuus kasvatuksen käsitteeseen liittyy teemoittelun mukaan tärkeät osa-alueet sekä monikulttuurisuus kasvatuksen tärkeys esiopetuksessa.

Monikulttuurisuus kasvatuksen huomioiminen oppimisympäristössä vaikuttaa myös toiminnan suunnittelu ja toiminta, huoltajien osallistaminen sekä monikulttuurisuus kasvatuksen arvioiminen. Valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tulokset ovat omana osiona.

Esitellessäni tuloksia käytän lyhennettä S2, joka tarkoittaa lapsia, joiden toinen kieli on suomi.

7.1 Monikulttuurisuus kasvatuskäsite

Kaikkien opettajien mukaan monikulttuurisuus kasvatuksen tarkoituksena on huomioida ryhmän monikulttuuriset taustan omaavat lapset. Huomioiminen tapahtuu pääsääntöisesti toiminnan suunnittelussa, esimerkiksi toiminnan soveltaminen. Esille nousi myös lapsen yleinen tutustuttaminen muihin kulttuureihin. Toisten kulttuureiden kohtaaminen tapahtuu joko ryhmän monikulttuuristen lasten kulttuuritaustoihin tutustumalla tai yleisellä tutustumisella muihin kulttuureihin. Esimerkki kulttuurien kohtaamisesta:

”No mun mielestä se tarkoittaa sitä, että tutustetaan lapsia eri kulttuureihin ja että on olemassa muitakin maita, kieliä, tapoja ja kulttuureita kuin vain tämä Suomi. Ja sitten myös se, että tutustetaan ja tuodaan esille, jos ryhmässä on eri kulttuuritaustaisia. Tuodaan heidän asioita lasten tietoisuuteen (Ope1).”

Opettajien vastauksissa nousi vahvasti esille tasa-arvo. Monikulttuurisuuskasvatuksessa koetaan tärkeäksi se, että jokaisella lapsella on mahdollisuus tasa-arvoiseen oppimisympäristöön. Tämä tulee esille Ope3 vastauksessa:

”Monikulttuurisuuskasvatus on sitä, että luodaan tasa-arvoinen oppimisympäristö, jossa sitten tuetaan eri kulttuureista tulleita lapsia (Ope3).”

7.1.1 Tärkeät osa-alueet

Monikulttuurisuuskasvatuksen tärkeiksi osa-alueiksi nousi tulosten perusteella tasa-arvo, kulttuuriset taustat sekä kaikkien kohtelu samanvertaisina. Osana tasa-arvoa nousi myös itsensä arvokkaaksi tunteminen ja toisten arvokas kohtelu, sekä vapaus erilaisuuteen.

Esimerkkinä tasa-arvosta Ope2 vastaus:

”Tasa-arvon opettaminen eli kerrotaan ryhmän lapsille miksi S2-lapsille opetetaan eri tavalla. S2-lapsilla on tapansa, joista kerromme muille ryhmän lapsille, jotta he ymmärtävät erilaisia tapoja toimia. Esimerkiksi miksi erilaista ruokaa ja miksi ei käy joulujuhlissa (Ope2).”

Vastauksien mukaan yksi monikulttuurisuuskasvatuksen osa-alue on erilaisuuden näkeminen rikkautena. Eri tavat ja kulttuurit, sekä eri näköiset ihmiset kuuluu nähdä rikkautena yhteisöissämme, kuten Ope1 vastauksessa tulee esille:

”Monikulttuurisuuskasvatuksen tärkein aihe on se, että me ollaan kaikki erilaisia, mutta me ollaan kaikki yhtä arvokkaita ja se, että tutustetaan niin eri kulttuureihin ja tapoihin. Me ollaan kaikki eri näköisiä ja on eri tapoja ja ne on kaikki yhtä arvokkaita ja se on rikkaus tässä. Musta se on se tärkein (Ope1).”

7.1.2 Monikulttuurisuuskasvatuksen arvostus esiopetuksen opetuskokonaisuudessa

Opettajia pyydettiin haastattelussa antamaan monikulttuurisuuskasvatukselle numero asteikolla 1-10 liittyen sen arvostukseen esiopetuksessa. Numero kymmenen tarkoittaa, että monikulttuurisuuskasvatus koetaan arvostetuimmaksi asiaksi esiopetuksessa. Perusteluita ei erikseen pyydetty, mutta opettajat perustelivat valintojansa vapaaehtoisesti.

Taulukko 6. Monikulttuurisuuskasvatuksen sijoittuminen esiopetuksen opetuskokonaisuuden arvojärjestykseen vastaajien kokemana

Vastaaja	1–10 arvojärjestys asteikko
Ope1	10
Ope2	9
Ope3	9
Ope4	7

Taulukossa 6 on kaikkien vastanneiden antamat numerot monikulttuurisuuden arvosta osana esiopetuksen velvollisuuksien kokonaisuutta. Vastausten keskiarvo on 8,75.

Vastauksia perusteltiin tasa-arvolla, sekä sopeutuvaisuudella. Vastauksissa nousi esille, että pienet lapset eivät vielä luokittele ihmisiä ja tasa-arvoisen pohjan luominen esiopetuksessa antaa pohjaa tulevaisuudelle. Esimerkkinä Ope1 vastaus:

”Kyllä mä näen, että se on 10. Koska tää meidän maailma on niin monimuotoinen ja paljon asioita, joita varmasti pienet lapset ihmettelevät. Ja sitten kun lapset ovat niin sopeutuvaisia ja he eivät vielä tässä iässä luokittele ihmisiä niin musta se on jotenkin niin tärkeä, että heille annetaan mahdollisuus tarkastella erilaisia ihmisiä ja tapoja. Ja se on ihan yhtä ok olla tuon näköinen tai tän näköinen tai puhua tuota kieltä tai käydä kirkossa tai ei käydä kirkossa. Se luo vähän sitä pohjaa tulevaisuudenkin ajattelulle (Ope1).”

Poikkeuksena muiden tuloksista nousi Ope4 vastaus. Hän kokee monikulttuurisuuskasvatuksen aiheeksi, jolla voisi olla korkeampi painotusarvo, mutta sen tärkeyttä laskee monet asiat, joita täytyy esiopetuksessa opettaa. Seuraavassa ote aineistosta Ope4 ilmaisemana:

”7, tällä voisi olla korkea painotusarvo, mutta esiopetuksessa on paljon taitoja, joita täytyy opettaa lapsille, jotta he ovat valmiita kouluun (Ope4).”

7.2 Monikulttuurisuuskasvatuksen huomioiminen oppimisympäristössä

Tulosten mukaan monikulttuurisuuskasvatusta huomioidaan oppimisympäristöissä eniten eri kielisten tervehdysten esille laittamiselle sekä käyttämisellä. Näihin liittyvä vastaus on Ope4:

”No varsinkin, jos ryhmässä on monikulttuurisen taustan omaavia lapsia niin heidän kulttuurinen tausta huomioidaan esimerkiksi eri kielisten tervehdyksien esille laittaminen sekä käyttäminen aamupiirissä (Ope4).”

Oppimisympäristön huomioimiseen liittyvissä tuloksissa nousee esille tasa-arvo, ja oikeus olla omanlaisensa, joka nousee esille Ope3 vastauksessa:

”Kaikki ovat tasa-arvoisia ryhmässämme ja kannustamme lapsia olemaan sellaisia kuin ovat (Ope3).”

7.2.1 Toiminnan suunnittelu ja toiminta

Monikulttuurisuuskasvatusta huomioidaan toiminnan suunnittelussa ja toiminnassa riippuen ryhmän lapsista. Jos ryhmässä on S2-lapsia, toimintaa sovelletaan heille sopivaksi. Tämä nousi esille Ope2 vastauksessa:

”S2-lapsilla on sama toiminta, mutta tavoitteet ja toteutustapa eroaa ryhmän lasten toiminnasta (Ope2).”

Taulukossa 7 esitetään esiopetuksessa tapahtuvaa monikulttuurista toimintaan. Taulukkoon on eroteltu eri sarakkeisiin toiminta, jota tehdään S2-lasten kanssa ja koko ryhmän kanssa.

Taulukko 7. Esiopetuksessa tapahtuvaa monikulttuurista toimintaa

Suomi toisena kielenä (S2)	Koko ryhmä
Oma toiminta	Kulttuuriviikko
Sovellettu toiminta ryhmän muiden lasten toiminnasta	Eri uskontokuntien huomioiminen
Tervehtiminen omalla kielellä	Lasten taustojen huomioiminen
S2-opettaja	Tasa-arvoinen oppimisympäristö
Tavoitteellinen suomen kielen oppiminen	Monikulttuurisuus -kirjat
	Erilaisista ihmisistä keskusteleminen
	Tutustuminen eri kulttuureihin

S2-lapsille suunnattu toiminta on taulukon 7 mukaan enemmän konkreettisempaa toimintaa verrattuna koko ryhmän toimintaan. Koko ryhmän toiminnassa painottuu eri asioiden huomioiminen sekä tasa-arvo. Vastauksissa konkreettisena toimintoina koko ryhmälle ovat monikulttuurisuuskirjat ja kulttuuriviikko, jolloin tutustutaan joko ryhmässä olevien monikulttuuristaustaisten lasten kulttuureihin tai johonkin toiseen kulttuuriin. Myös tutustuminen eri kulttuureihin ja erilaisista ihmisistä keskusteleminen nousi koko ryhmälle kuuluvassa toiminnassa.

Taulukon 7 mukaan S2-lapsille toimintaa sovelletaan tai suunnitellaan omaa toimintaa. Yhdessä haastateltavien opettajien ryhmässä on käytössä S2-opettaja, joka käy kerran viikossa. S2-opettajan päätavoitteena on opettaa ja tukea suomen kielen kehittymistä. S2-lasten tarpeet ja toiminnan suunnittelu tuodaan esille tiimipalavereissa.

Toiminnan suunnittelu koetaan kahden haastateltavan kohdalla vaikeaksi, jos ryhmässä ei ole kulttuurisesti moninaisen taustan omaavia lapsia. Toisena syynä on esiopetuksen laajat oppimistavoitteet. Tavoitteena on suunnitella ja toteuttaa toimintaa, mutta kuitenkin se jää helposti vain tavoitteeksi. Haasteellisuus nousi esille Ope3 ja Ope4 vastauksissa:

”Monikulttuurista toimintaa on helpompi suunnitella, kun ryhmässä on taustan omaavia lapsia, mutta tavoitteena on tutustua erilaisiin kulttuureihin. Harmi kyllä tavoitteet ei aina täyty (Ope3).”

”Tavoite on huomioida (monikulttuurisuuskasvatusta), mutta on paljon kaikkea muutakin tärkeää käytävää, joten se jää välillä vähemmälle (Ope4).”

7.2.2 Huoltajien osallistaminen

Vastauksissa nostettiin esille halu mahdollistaa huoltajien osallistuminen esiopetuksen suunnitteluun. Kuitenkin huoltajien kiinnostus vaikuttamiseen ei ole korkeaa, ja se nousee esille Ope1 vastauksessa:

”Vaikea kysymys, mutta meillä on aina tulkki apuna palavereissa ja he voivat silloin esittää toiveitaan ja annan siihen mahdollisuuden. Ja useinkin kyselen, että onko jotakin muuta ja sana on vapaa, mutta aika harvoin he toivovat. Usein ne liittyvät juuri kielen oppimiseen. He pitävät tosi tärkeänä, että oppisivat suomen kielen (Ope1).”

Huoltajien kanssa keskustellessa halutaan hyödyntää tulkkia, jolloin keskustelua voitaisiin käydä vapaammin. Muita konkreettisia keinoja osallistaa huoltajia esiopetuksen toimintaan oli viikko-ohjelma kuvina ja monikulttuurisuusviikon tuki huoltajilta.

Huoltajien kanssa käydyissä keskusteluissa esille nousee lasten tarpeet, huoltajien odotukset esiopetukselle sekä kulttuuriset taustat ja niiden huomioiminen. Huoltajilta halutaan saada mielipide ja lupa kulttuuristen taustojen esille tuomiseen. Esimerkkinä Ope3 vastaus:

”Käyn. Juttelemme kulttuurista taustoista ja vasukeskusteluissa kysymme, haluaako he tuoda esille kulttuurista taustaa ja tulle esimerkiksi esittelemään kulttuuriaan ryhmän lapsille (Ope3).

7.2.3 Monikulttuurisuuskasvatuksen arvioiminen

Monikulttuurisuuskasvatuksen arvioinnissa vastauksissa nousi toteutuneen toiminnan sekä oppimisympäristön arvioiminen. Esimerkkinä Ope4 vastaus:

”Arviomme tapahtuuko sitä ja olemmeko huomioineet lasten taustaa toiminnan suunnittelussa. Arvioimme myös, miten lähestyttävä ja käytännöllinen opetusympäristö on S2-lasten näkökulmasta (Ope4).”

Vastauksissa nousi esille varsinkin S2- lasten huomioiminen arvioinnissa. Heidän arvioimisensa on keskiössä monikulttuurisuuskasvatuksen arvioinnissa. Myös lasten monikulttuuriset taustat halutaan huomioida toiminnan suunnittelussa, jolloin sen toteutumista arvioidaan. S2-lasten huomioiminen nousi jokaisen opettajan vastauksissa ja tästä on esimerkkinä Ope2 vastaus:

”Arvioimme S2-lasten suomen kielen oppimista sekä sopeutumista ryhmään. Havainnoin leikin kautta lasten ryhmässä olemista ja puhuuko he keskenään suomea vai omaa kieltä toisilleen (Ope2).”

Arviointia tehdään havainnoimalla leikkiä sekä palaamalla toteutettuun toimintaan ja arvioimalla onko monikulttuurisuuskasvatusta painottavaa toimintaa tapahtunut.

7.3 Valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Monikulttuurisuuskasvatus on valtakunnallisen esiopetussuunnitelman perusteissa huomioitu opettajien vastauksien mukaan lyhyesti sekä ympärilyhyesti. Siitä käytetään enneminkin käsitettä kulttuurinen tietoisuus, esimerkkinä Ope3 vastaus:

”Vähän mainitaan asiasta, kulttuurinen tietoisuus tulee enemmänkin esille (Ope3).”

Tulosten mukaan aihe koetaan kuitenkin tärkeäksi ja sitä halutaan enemmän esiopetuksen perusteisiin. Tuloksissa nousee esille, että vaikka aiheesta on kirjoitettu lyhyesti, niin silti se koetaan tärkeäksi osa-alueeksi esiopetussuunnitelman perusteissa. Tästä esimerkkinä Ope2 vastaus:

”Ei ole hirveästi mainittu. Tärkeää olisi, että siitä olisi enemmän tietoa ja painotusta esiopetussuunnitelmassa (Ope2).”

8 Pohdinta

Seuraavissa alaluvuissa pohdin tutkimuksen tuloksia tutkimuskysymyksittäin sekä niiden yhteneväisyyksiä teoreettiseen viitekehykseen. Lopuksi pohdin, miten aihetta voisi jatkotutkia sekä millaisia hyödyntämismahdollisuuksia tutkimuksellani on.

Tutkimuksen tehtävänä oli selvittää miten varhaiskasvatuksen opettajat huomioivat monikulttuurisuuskasvatusta esiopetusikäisten lasten toiminnan suunnittelussa, toiminnassa sekä oppimisympäristössä. Lisäksi tutkimuksen tavoitteena oli selvittää monikulttuurisuuskasvatuksen huomioimista valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Tutkimuksessa perehdyttiin tarkemmin monikulttuurisuuskasvatuksen käsitteeseen sekä selvitettiin, miten monikulttuurisen taustan omaavien huoltajien näkemyksiä ja mielipiteitä huomioidaan esiopetuksen toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä.

8.1 Monikulttuurisuuskasvatuksen käsite

Tulosten mukaan monikulttuurisuuskasvatuksen käsite tarkoittaa ryhmän monikulttuurisen taustan omaavien lapsien huomioimista. Lasten yleinen tutustuttaminen muihin kulttuureihin sekä tasa-arvo nousivat myös vahvasti esille tuloksissa. Opettajien käsitykset monikulttuurisuuskasvatuksesta olivat suppeammat verrattuna käsitteen määrittämiseen muissa tutkimuksissa. Abdullahin (2009) mukaan monikulttuurisuuskasvatuksessa opitaan tietoa, asenteita ja taitoja, joiden avulla ymmärretään miten toimia ja kunnioittaa eri kulttuureita sekä muita erilaisuuksia kuten erilaiset etniset taustat ja uskonnot. Monikulttuurisuuskasvatukseen kuuluu siis keskittyä myös silloin kun ryhmässä ei ole monikulttuurisen taustan omaavia lapsia. Monikulttuurisuuskasvatus on päiväkodin tai yhteisön filosofinen ajattelu, joka ohjaa toimimaan suvaitsevaisesti ja tasa-arvoisesti.

Monikulttuurisuuskasvatus ei ole pelkästään yleistä tutustumista muihin kulttuureihin, vaan siihen kuuluu esimerkiksi maahanmuuttajat ja heihin liittyvät kysymykset, uskonnot, maailmankatsomus, seksuaalinen suuntautuminen, sosiaaliluokka ja syrjäytyminen (Paavola & Talib, 2010). Monikulttuurisuuskasvatus on siis enemmän kuin teemaviikko tai -kuukausi, vaan enemmänkin päivittäistä toimintaa, johon kuuluu lasten tasa-arvoinen kohtelu sekä huomioiminen oppimisympäristössä.

Matinheikki-Kokko (1999) mukaan monikulttuurinen yhteistyö vaikeutuu, jos siihen liittyvät odotukset eroavat opettajayhteisössä. Monikulttuurisuuskasvatuksen käsite on epäselvä, ja sitä pitäisi tuoda enemmän esille, jotta Matinheikki-Kokkon esittämä yhteistyö ei vaikeutuisi. Myös Paavolan (2017) mukaan Suomessa ei ole monikulttuurisuuskasvatukselle täsmennettyä määritelmää. Käsitettä voitaisiin avata ja tuoda esille tarkemmin opettajankoulutuksessa sekä valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Tämä helpottaisi myös monikulttuurisuuskasvatuksen arvoperustan luomista esiopetukseen.

Monet opettajat kokevat, että monikulttuurisuuskasvatusta ei tarvita tai sitä tarvitaan vain tilanteissa, joissa on ongelmia eri kulttuuriryhmien välillä (Halme & Vataja, 2011). Tämä kokemus saattaa johtua siitä, että opettajat eivät täysin ymmärrä monikulttuurisuuskasvatuksen käsitettä, ja se liitetään pelkästään kulttuurien väliseen vuorovaikuttamiseen. Kuitenkin yhtenäisen käsitteen avulla voitaisiin tuoda tarkemmin esille monikulttuurisuuskasvatuksen arvoperustoja ja osa-alueita. Monissa esiopetusryhmissä on ainakin osa arvoperustoista ja osa-alueista käytössä, mutta käsitettä ja siihen liittyviä kokonaisuuksia voitaisiin tuoda vielä selkeämmin esille. Tämä helpottaisi monikulttuurisuuskasvatusta.

8.2 Monikulttuurisuuskasvatuksen tärkeät osa-alueet

Taulukossa 2 (s. 9) nostin esille Matinheikki-Kokkosen (1999) 10 näkökulmaa monikulttuurisuuskasvatukseen. Hänen näkökulmissaan tulee myös esille monikulttuurisuuskasvatuksen osa-alueita. Näitä osa-alueita ovat etninen tasa-arvo, kulttuurinen moniarvoisuus, laaja-alaisesti monikulttuurisen taustan omaavien lapsien arvioiminen opetuksen kannalta, kulttuurien vaikutus opetuksen sisältöön ja menetelmiin, moniarvoisuus, ihmisoikeuksien toteutuminen, erilaisten kulttuurein kunnioittaminen ja elinikäinen oppiminen. Koppisen (1999) mukaan muita osa-alueita ovat tasa-arvo sekä jokaisen lapsen hyväksyminen ainutlaatuisena.

Tuloksissa tärkeiksi osa-alueiksi nousi tasa-arvo ja kaikkien kohtelu samanvertaisena. Tasa-arvosta nousi myös itsensä arvokkaaksi tunteminen, toisten arvokas kohtelu sekä vapaus erilaisuuteen. Monikulttuurisuuskasvatuksessa on esiopetukselle tärkeitä osa-alueita, ja osa niistä toimii myös esiopetuksen arvoperustana. Varsinkin tasa-arvo nähdään tärkeänä osana monikulttuurisuuskasvatusta. Opettajien vastauksissa nousi samoja osa-alueita, joita löytyy taulukosta 2 (s. 9). Vastausten osa-alueet ovat yleisempiä käsitteitä verrattuna Matinheikki-Kokkosen (1999) osa-alueisiin, esimerkiksi tasa-arvo ja kaikkien kohtelu samanvertaisena.

Monikulttuurisuus on yksi inklusion osa-alueista, koska kaikilla lapsilla on oikeus osallistua yhdessä varhaiskasvatukseen, ja sen osana olevaan esiopetukseen, tuen tarpeista, vammaisuudesta tai kulttuurisesta tausta riippumatta (OPH, 2022). Inklusion tavoitteena on mahdollisimman paljon kaikkien osapuolten osallisuus ja mahdollisimman vähäinen ulkopuolelle jääminen (Wall, 2003). Opettajien tehtävänä on huomioida inklusion tavoitteen täyttyminen.

Tasa-arvo ja erilaisuus ovat myös inklusion arvoperustoja. Juutisen, Kyrönlammen, Puroilan, Sirkkon, Takalan ja Viljamaan (2021) mukaan kulttuuriin, kieleen, ulkonäköön ja osaamiseen liittyvät erilaisuudet voi altistaa lapset ulkopuolisuuden kokemuksille. Erilaisuus on yhteiskunnan asettamien normien ulkopuolelle jääviä piirteitä, ominaisuuksia ja tapoja. Kasvattajilla on mahdollisuus muokata lapsille tulevia normeja erilaisuudesta ja opettaa heitä tunnistamaan erilaisuuteen liittyviä käsityksiä, asenteita, arvoja sekä mahdollisia ennakkoluuloja. Erilaisuutta ei tule kuitenkaan pitää pahana asiana, vaan se on rikkaus ja sitä kuuluu vaalia.

Watkinsin (2012) mukaan, jokainen oppija on tasa-arvoinen ja heitä kuuluu kohdella tasapuolisesti ja ihmisoikeuksia kunnioittaen. Hänen mukaansa myös lasten moninaisuutta tulee kunnioittaa ja arvostaa tasa-arvoisesti. Tasa-arvoisuus on yksi esiopetuksen arvoperustoja, ja se tulee selkeästi esille monikulttuurisuuskasvatuksessa.

8.3 Monikulttuurisuuskasvatuksen huomioiminen oppimisympäristössä

Tuloksissa nostettiin monikulttuurisuuskasvatuksen huomioimisesta oppimisympäristössä kielellisten tervehdysten avulla (suulliset ja kirjalliset). Oppimisympäristöä suunnitellessa ja rakentamisessa tuli tulosten mukaan huomioida tasa-arvo ja oikeus olla omanlaisensa. Huomioidessa tasa-arvoa oppimisympäristöä suunnitellessa tarjotaan samalla lapsille turvallinen oppimisympäristö. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (OPH, 2014) kerrotaan turvallisuuden perustana olevan kaikkien keskinäinen kunnioitus sekä huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja toimintaan soveltuvat oppimisympäristöt.

Monikulttuurisuuskasvatus vaatii erilaisia toimintatapoja kuten esimerkiksi toimintapiste työskentelyn, lukeminen, yksilöllinen ja yhteisöllinen toiminta ja tietokoneavusteinen opetus (Koppinen, 1999). Nämä toimintatavat tarvitsevat omanlaisensa oppimisympäristönsä, joka tulee huomioida esiopetusta suunniteltaessa. Erilaisista työskentelytavoista on paljon hyötyä esimerkiksi vuorovaikutustaitoja harjoittaessa sekä vertaisoppimisessa. Esiopetuksen

opetussuunnitelman perusteissa (2014) tuodaan esille, että esiopetuksessa on tarjottava lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja. Tätä harjoittelua tulee erilaisissa juhlissa, leikeissä ja yhteistyötaitoihin perustuvassa toiminnassa.

Esiopetuksen suunnitelman perusteissa (OPH, 2014) mainitaan toimintakulttuuri, jossa tulee näkyä lapsiryhmän käyttämät kielet sekä heidän kulttuurinsa, uskontonsa ja katsomuksensa. Tuomalla nämä esiin voidaan painottaa yksilöllisyyttä ja kunnioittaa jokaista. Jokaisella lapsella on omat taustansa, joita tulee arvostaa esiopetuksessa. Tämä nousi myös tuloksissa esille.

Haastattelun aikana opettajia pyydettiin antamaan monikulttuurisuuskasvatukselle numero 1-10 asteikolla liittyen sen arvostukseen osana esiopetuksen opetuskokonaisuutta. Vastausten keskiarvo on 8,75 (ks. taulukko 6, s. 26). Opettajat perustelivat vastauksiaan tasa-arvolla, sopeutuvaisuudella sekä sillä, että lapset eivät vielä luokittele ihmisiä. Behavioristisen ajattelumallin mukaan asenteet vahvistuvat, jos ne saavat vahvistusta ja heikkenevät jos eivät saa hyväksyntää (Oskamp, 1991). Opettajien toiminnalla on suuri vaikutus siis siihen, miten lapset oppivat ennakkoluuloja ja suvaitsevaisuutta. Aikuisten tehtävänä on rohkaista lapsia vuorovaikutukseen, toimimaan osana vertaisryhmää, ohjaamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä (OPS, 2014).

8.3.1 Esiopetuksen toiminnan suunnittelu ja toteutus monikulttuurisuuskasvatus huomioiden

Tuloksissa tuotiin esille, että ryhmän toiminnassa hyödynnettiin monikulttuurisuuskirjoja sekä monikulttuurisuusviikkoa (ks. taulukko 7, s. 27). Ryhmän lelut ja kirjat tulee huomioida inklusiivista pedagogiikkaa tehtäessä. Niiden tulisi heijastaa maailman moninaisuutta ja antaa lapsille mahdollisuus samaistumiseen. (Viitala, 2019). Tätä periaatetta voidaan yleistää myös esiopetuksen muuhun toimintaan. On tärkeää huomioida toiminnan suunnittelussa, että se on monipuolista ja tarjoaa samaistumisen mahdollisuuksia.

Tuloksien perusteella toiminnan suunnittelu ja toiminta riippui lasten kulttuurisista taustoista. Ryhmässä oleville S2-lapsille sovellettiin omaa toimintaa. On tärkeää mahdollistaa inklusion arvoperustan mukaisesti jokaisen mahdollisuus osallistua toimintaan. Tulosten mukaan S2-lapsille suunniteltu toiminta oli konkreettisempaa verrattuna koko ryhmän toimintaan (ks. taulukko 5). Tämä ilmenee myös, kun opettajat puhuivat monikulttuurisen toiminnan

suunnittelusta. He kuvasivat toiminnan suunnittelua haastavaksi, jos ryhmässä ei ole monikulttuurisen taustan omaavia lapsia.

S2-lasta käytetään välillä synonyyminä monikulttuurisen taustan omaaville lapsille. Kuitenkaan tämä ei pidä paikkansa, koska monikulttuurisen taustan omaava lapsi voi puhua suomea ensimmäisenä kielenä, mutta kuitenkin hänen kulttuurinen taustansa on erilainen. Myös monikulttuurinen taustan omaava lapsi voi olla uskonnoltaan tai maailmankatsomukseltaan erilainen muuhun ryhmään verrattuna.

Monikulttuurisuuskasvatuksen toiminta ei tarvitse olla aina konkreettista, vaan se on enemmänkin filosofisen ajattelumallin sekä arvoperustojen asettamista.

Monikulttuurisuuskasvatuksen arvoperustoja olivat tasa-arvo, jokaisen hyväksyminen omana itsenä sekä osallisuus. Nämä ovat jo monien esiopetusyksiköiden opetussuunnitelmien arvoperustoja, mutta niitä voidaan myös huomioida ja arvioida monikulttuurisesta näkökulmasta.

8.3.2 Huoltajien osallistaminen monikulttuurisuuskasvatukseen

Tuloksissa tuli esille, että huoltajille haluttiin mahdollistaa osallistuminen esiopetuksen suunnitteluun monikulttuurisuuskasvatuksen näkökulmasta. Kuitenkin huoltajien näkökulmien tavoittamista vaikeutti opettajien mukaan, lasten huoltajien vähäinen kiinnostus osallistua esiopetuksen toimintaan. Tämä ei ole kuitenkaan pelkästään sidoksissa monikulttuurisuuteen, vaan esiopetuksessa on haasteita saada huoltajia osallistumaan esiopetukseen.

Opettajien vastauksissa painottui lasten tarpeet, huoltajien odotukset sekä kulttuuriset taustat ja niiden huomioiminen. Tuloksien mukaan huoltajilta haluttiin mielipiteitä ja lupa kulttuuristen taustojen esille tuomiseen. Tällaista toimintatapaa voidaan kutsua myös perhelähtöiseksi työtavaksi. Perhelähtöisessä työtavassa työntekijät kuuntelevat ja huomioivat perheitä (Halme & Vataja, 2011). Lähtökohtana on nähdä perheet jatkuvasti muuttuvina ja kehittyvänä yksikkönä sekä tunnistaa perheiden arvot ja voimavarat (Halme & Vataja, 2011).

Huoltajien kanssa voidaan käydä keskustelua heidän kulttuuriseen ja kielelliseen taustaan liittyen. Heidän näkemyksiänsä arvoista ja tavoista tulee kunnioittaa ja huomioida esiopetuksen toiminnan suunnittelussa. Huoltajilta voi saada tärkeää tietämystä kieli- ja kulttuuritietoisuudesta, jota voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa (OPH, 2014).

Monikulttuuristen taustan omaavien huoltajien osallistamista ja osallistumista esiopetukseen voi vaikeuttaa myös eri maiden tavat toteuttaa esiopetusta. Huoltajat voivat olla tottuneita siihen, että heiltä ei kysellä mielipiteitä vaan opettajat tekevät päätökset esiopetukseen liittyen. Myös tietämättömyys esiopetuksen toiminnasta ja tavoista voi vaikeuttaa oman mielipiteen kertomista, koska pelätään, että annetaan asiaan liittymätöntä näkökulmaa.

8.3.3 Monikulttuurisuuskasvatuksen arvioiminen

Monikulttuurisuuskasvatuksen arvioinneissa tuloksista nousi esiin toteutuneen toiminnan sekä oppimisympäristön arvioiminen. Arviointia tehtiin varsinkin S2-lasten huomioimisesta toiminnassa ja oppimisympäristössä. Jotta voidaan arvioida monikulttuurisuuskasvatusta, on tunnettava käsitteen merkitys. Monikulttuurisuuskasvatusta arvioidessa tulee huomioida, täytyykö sen arvotaustan periaatteet sekä osa-alueet.

Monikulttuurisuuskasvatus asetettiin tavoitteeksi, mutta se ei kuitenkaan täyttynyt, kun toimintaa arvioitiin. Tähän on voinut johtaa esimerkiksi se, että monikulttuurisuuskasvatus on vieras käsite ja ei ymmärretä, kuinka laajasti siihen kuuluu osa-alueita. Arvioidessa ei osata katsoa tapahtunutta toimintaa ja oppimisympäristöä monikulttuurisuuskasvatuksen näkökulmasta.

8.4 Valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Tässä kappaleessa käytän monikulttuurisuuskasvatusta synonyyminä kulttuuriselle tietoisuudelle. Valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään käsitettä kulttuurinen tietoisuus, kun puhutaan monikulttuurisestakasvatukseen liittyvistä osa-alueista.

Tulosten mukaan monikulttuurisuuskasvatus on valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa mainittu lyhyesti sekä ympärilyöreästi. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa painottuu käsite kulttuurinen tietoisuus. Kuitenkin tuloksista nousi esille myös, että vaikka monikulttuurisuuskasvatus on mainittu lyhyesti esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa niin aihetta pidetään silti tärkeänä suunnitelmassa.

Halmen ja Vatajan (2018) mukaan eri kulttuuritaustaiset lapset tuovat rikastuttavia elementtejä opetussuunnitelmiin. Näiden oppilaiden huomioiminen tuo erilaisia näkökulmia esille opetussuunnitelmiin sekä tukee lasten suvaisuuteen kasvamista. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa nostetaan esille monikulttuurisuuskasvatuksen eri osa-alueita

sekä huomioidaan saamelaisten, romanien ja viittomakielisten opettaminen erikseen. Opetussuunnitelmassa voitaisiin huomioida tulevaisuudessa Suomessa asuvat ukrainalaiset sekä muut isot pakolaisryhmät. Myös uskonnon ja maailmankatsomuksen näkökulmasta voitaisiin huomioida Suomessa olevat suurimmat uskonnot.

Monikulttuurisessa opetuksessa (-kasvatus) tärkeää on, että vastaanottavassa yhteiskunnassa ja sen kouluissa on yhteinen monikulttuurisuutta koskeva filosofia, johon käytännön opetus perustuu (Matinheikki-Kokko, 1999). Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa on tärkeää tuoda esille tätä yhtenäistä filosofiaa, jota opettajat voivat sitten soveltaa omiin ryhmiinsä.

Lapset tulevat kohtaamaan kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia varsinkin esiopetuksessa. Kulttuurista osaamista ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan tutustumalla lähiyhteisön tapoihin, uskontoihin ja muihin katsomuksiin.

Tuloksissa ei noussut suoraan esille tarvetta tarkempaan määritelmään monikulttuurisuuskasvatuksesta esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Vastauksien perusteella voin kuitenkin päätellä, että monikulttuurisuuskasvatusta ei suoraan mainita esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa, joka taas helpottaisi sen käsitteen ymmärtämistä.

8.5 Jatkotutkimus ja hyödyntämismahdollisuudet

Monikulttuurisuuskasvatusta voidaan jatkotutkia esimerkiksi tutkimalla opettajien monikulttuurista osaamista syvemmin sekä tutkimalla millaista monikulttuurisuuskasvatukseen liittyvää koulutusta tarjotaan opettajankoulutuksessa. Monikulttuurisuuskasvatuksen näkökulmasta on paljon tutkittu sukupuolten tasa-arvoa niin opettajien toiminnassa kuin heidän näkökulmastaan. Tasa-arvoa sekä opettajien arvoja voitaisiin tutkia monikulttuurisuuskasvatuksen näkökulmasta, esimerkiksi kuinka suvaitsevaisia opettajat ovat sekä miten tasa-arvoa huomioidaan monikulttuurisuuskasvatuksen näkökulmasta.

Tutkimustani voidaan hyödyntää, kun tutustuu monikulttuurisuuskäsitteeseen, sekä siihen miten monikulttuurisuuskasvatus ilmenee esiopetuksen toiminnassa. Tutkimukseni voi herättää ajatuksia siitä, miten voimme kannustaa monikulttuurisen taustan omaavia huoltajia

osallistumaan esiopetuksen toimintaan ja sen kehittämiseen. Tutkimustani voidaan myös soveltaa varhaiskasvatuksen näkökulmaan.

Monikulttuurisuuskasvatuksen arvioimista voisi helpottaa valmiit arvioimispohjat, joissa tulee selkeästi esille monikulttuurisuuskasvatuksen osa-alueet. Tämä myös helpottaisi toiminnan suunnittelua, koska silloin voisi arvioinnista katsoa mitkä osa-alueet on jo huomioitu esiopetuksessa.

Lähteet

- Abdullah, A.C. (2009). Multicultural Education in Early Childhood: Issues and Challenges. *Journal of International Cooperation in Education*, 12(1), 159-175.
- Ainscow, M., Booth, T., & Dyson, A. (2006). *Improving schools, developing inclusion*. Lontoo & New York: Routledge.
- Ainscow, M., Booth, T., & Kingston, D. (2006). *Index for inclusion: developing learning, participation and play in early years and childcare*. Rev ed. Bristol: Centre for studies in inclusive education.
- Daniels, H., Lauder, H., & Porter J. (2012). *Knowledge, values and educational policy: A critical perspective*. Routledge.
- Eerola-Pennanen, P. (2020). Kulttuurinen moninaisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. PS-kustannus.
- Eskola J. (2018). Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa R. Valli (Ed.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2* (s. 221). PS-kustannus.
- Eskola, J., & Suoranta, J. (2015). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Gidlund, U. (2018). Why teachers find it difficult to include students with EBD in mainstream classes. *International Journal of Inclusive Education* 22(4), s. 443–444. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1080/13603116.2017.1370739>
- Halme, K., & Vataja, A. (2011). *Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus*. Helsinki: Tammi.
- Hiltunen, S., Koivula, N., & Ruuskanen, T. (2022). Suomi lukuina 2022. Tilastokeskus.
- Hirsijäri, S., & Hurme, H. (2000). *Teemahaastattelu*. Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. Tammi.
- Juuti, P., & Puusa, A. (2020) Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa Puusa, A., Juuti, P. & Aaltio, I. (2020), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s. 56). Helsinki: Gaudeamus.
- Juutinen, J., Kyrönlampi, T., Puroila, A-M., Sirkko, R., Takala, M., & Viljamaa, E. (2021). *Pohdintapakki*.
- Karonen, R., & Lauriala, A. (1986). *Kokeileva koulu. Kohti eheää kasvua*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Kuula, A. (2011). *Tutkimusetiikka: aineiston hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.

- Koppinen, M-L. (1999). Monikulttuurinen oppiminen – osallistuva opettaminen. Teoksessa K. Matinheikki-Kokko (toim.), *Monikulttuurinen koulutus – perusteita ja kokemuksia* (s. 70). Opetushallitus, Hakapaino.
- Lakkala, S., Takala, M., & Äikäs, A. (2020). Inklusiivisen kasvatuksen monet mahdollisuudet. Teoksessa S. Lakkala, M. Takala & A. Äikäs (toim.), *Mahdoton inkluusio?: tunnista haasteet ja mahdollisuudet*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Löfström, J., Meri, M., & Talib, M. (2004). *Kulttuurit ja koulu: avaimia opettajille*. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Manninen, J., & Pesonen, S. (1997). Uudet oppimisympäristöt. *Aikuiskasvatus* 17(4).
- Matinheikki-Kokko, K. (1999). Monikulttuurisen koulutuksen perusteita. Teoksessa K. Matinheikki-Kokko (toim.), *Monikulttuurinen koulutus – perusteita ja kokemuksia* (ss. 10–30). Opetushallitus, Hakapaino.
- Mäkinen, O. (2006). *Tutkimusetiikan ABC*. Helsinki, Tammi.
- Nieto, S. (2010). Language, culture and teaching. *Critical perspectives*. 2. painos. London: Routledge.
- Ojala, T. ,& Uutela A. (1933). Rakentava vuorovaikutus. WSOY.
- OPH. (2014). Esiopetuksen suunnitelman perusteet. Opetushallitus. Viitattu 16.4.2024 https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- OPH. (2022) Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet. Opetushallitus. Viitattu 16.4.2024 https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf
- Oskamp, S. (1991). Attitudes and opinions. Prentice-Hall, Inc.
- Paavola, H. (2017). Included or not? Factors related to successful preschool education in multicultural preschools from the parents' perspective. Teoksessa E. Lauritsen & G. Robson (toim.), *Diversity and social justice in early childhood education: Nordic perspectives* (ss. 154–157). Cambridge Scholars Publishing.
- Paavola, H., & Talib M. (2010): *Kulttuurinen moninaisuus päiväkodeissa ja koulussa*. PS-kustannus.
- Riis, H. A. (2023). Interculture; concept use and ethics between equality and difference. *European Journal of Social Science* 6(2).
- Rossi, L-M. (2010) Sukupuoli ja seksuaalisuus, erosta eroihin. Teoksessa T. Saresma, L-M. Rossi & T. Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen* (ss. 25) Tampere: Vastapaino.
- Tuomi, J., & Sarajarvi A. (2008). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.

- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023.
- Vehkalahti, K. (2019). *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät*. Finn Lectura.
- Viitala, R. (2019). Inklusio ja inklusiivinen varhaiskasvatus. Teoksessa P. Pihlaja & R. Viitanen (toim.), *Varhaiserityiskasvatus* (ss. 53–67). PS-kustannus.
- Wall, K. (2003). *Special needs and early years. A practitioner's guide*. Sage Publications Ltd.
- Watkins, A. (2012). Inklusioita edistävä opettajankoulutus: Osallistavan opettajan profiili. European Agency for Development in Special Needs Education.

Liitteet

Liite 1 Haastattelukysymykset

1. Voitteko selittää omin sanoin mitä monikulttuurisuuskasvatus tarkoittaa?
2. Millä tavoin huomioitte monikulttuurisuuskasvatusta toimintanne suunnittelussa sekä tuleeko se muuten esille?
4. Käyttekö keskustelua monikulttuuristen lasten huoltajien kanssa monikulttuurisuuskasvatuksesta? Millaista keskustelua käytte?
5. Millä tavalla tuette monikulttuurisen taustan omaavia vanhempia osallistumaan esiopetuksen kehittämiseen?
6. Huomioitteko ryhmän lasten moninaista taustaa ryhmän toiminnan suunnittelussa? Miten huomioitte sen?
7. Huomioidaanko monikulttuurisuuskasvatusta ryhmässä vaikei ryhmässä olisikaan monikulttuurisen taustan omaavia lapsia? Miten nostatte sen aiheita toimintaanne?
8. Millä eri tavoilla arvioitte monikulttuurisuuskasvatuksen opetuksen tapahtumista sekä opetusympäristöä? Mitkä asiat painottuvat arvioinnissa?
9. Mitä osa-alueita monikulttuurikasvatuksesta on tärkeää huomioida pedagogisessa toiminnassa?
11. Miten koette monikulttuurisuuskasvatuksen tärkeysasteikolla opetettavissa asioissa?
1–10 asteikko
12. Miten koette valtakunnallisen esiopetussuunnitelman painottavan monikulttuurisuutta?